

LBRIS

We know
books

MARIN PREDA

Cel mai iubit
dintre
pământeni

Volumul I

Ediție stabilită de Alexandru Preda
Prefață de Oana Soare

Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop și Oana Soare

EDITURA CARTEX SERV

Concepție grafică: Dana Popescu, Mădălina Pricop

Coperta I: Juan Gris, *Natură moartă cu fereastră deschisă, Rue
Ravignan, 1915*

Tehnoredactor: Ecaterina Pîslă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PREDA, MARIN

Cel mai iubit dintre pământeni / Marin Preda – pref.: Oana Soare;
fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 7-a –
București: Cartex Serv, 2025

3 vol.

ISBN 978-606-9098-43-1

Vol. 1. – 2025 – ISBN 978-606-9098-44-8

I. Soare, Oana (pref.)

II. Pricop, Lucian (ed.)

821.135.1

MARIN PREDA, *Cel mai iubit dintre pământeni*

© Elena Preda, Nicolae Preda și Alexandru Preda

© Editura Cartex Serv pentru prezenta ediție

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Un roman testament</i> (Oana Soare)	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	18
<i>Referințe critice</i>	20
<i>Notă asupra ediției</i>	51
<i>Cel mai iubit dintre pământeni</i>	57

I

Moartea e un fenomen simplu în natură, numai oamenii îl fac înspăimântător. Vorbesc de moartea naturală, care adesea e o dulce ispită. Înainte de a fi depus aici în această celulă, din care nu voi mai ieși decât pentru a intra într-o captivitate perpetuă, în plimbările mele solitare pe la marginea orașului, pe poteci, uitându-mă în jos și privind pământul, un sentiment senin se insinua în sufletul meu, la început de dragoste pentru el, pământul negru, tăcut, liniștit, apoi de atracție, de dorință, un fel de melancolie, de nostalgie blândă, de a mă culca pe el și a rămâne acolo întins pentru totdeauna. Ceea ce și făceam, stând cu ochii spre cer, până ce adormeam. Mă trezeam copleșit de un adânc sentiment de regret: de ce m-am mai trezit?

Dar moartea violentă, sinuciderea, la care ești împins de către oameni? Tandra nepăsare față de lume te poate stăpâni într-adevăr numai când te simți străin de propria-ți ființă, dar când, dimpotrivă, ai conștiința că ea este totul? Și știi cu certitudine că acest totul nu va mai fi liber niciodată? Închisoarea pe viață! Oricât m-aș strădui, mi-este cu neputință să-mi imaginez că odată verdictul pronunțat, voi putea adresa lumii un tandru adio nepăsător.

Am mai avut de-a face cu anchetele și justiția și am mai fost condamnat, dar nu pe viață și nu fără speranța de a ieși curând. Nu fusese chiar *curând*, dar nici prea târziu ca să nu pot uita.

Acum însă descopăr cu groază că ei, cei care mă interogau, erau liberi (și asta se vedea din pofta cu care îmi consemnau depozitia, acele infame gesturi ale ființei animalice care se simte trăind fără opreliști, gestul cu care aplicau o ștampilă, răsfoitul hârtiilor, mâncatul unui sandvici, înghițorâitul unui pahar cu apă, scârțâitul scaunului sub trupul voinic, ancorat bine în realitate, uitatul pe fereastră, căscatul, râgâitul, gândul la muierea tânără pe care o vor strânge în brațe la noapte), iar eu nu voi mai fi niciodată ca ei, toate gesturile mele vor fi sau îmi vor reaminti că sunt condamnat să nu mai fiu liber până la moarte...

Știu însă că există pentru mine o scăpare: să fac să retrăiască în sufletul meu dulcea dorință de a intra în pământ, să retrăiască apoi marea mea dragoste pentru ea, suferințele îndurate și apoi puterea exaltării de a muri. Prietenul meu, fostul judecător, m-a sfătuit să scriu pe larg cum s-au petrecut lucrurile, și să-i dau lui, care mi-e avocat, mărturisirea, s-o aibă pentru ultima înfățișare la proces. Nu știu la ce-i mai poate folosi avocatului, dar îmi face bine mie. Scriind, simt că trăiesc și într-adevăr gândul morții inevitabile își diminuează puterea de a-mi îngrozi conștiința, care îmi șoptește: mii de oameni mor pe pământ chiar în aceste clipe, oameni umili, dar și oameni mari; nu se poate spune că n-ai trăit din plin treizeci și cinci de ani, alții au murit mult mai tineri, nu trebuie să accepți să trăiești oricum...

Poate că mărturia aceasta va apărea odată, împreună cu eseul meu *Era ticăloșilor* și voi trăi astfel și prin cei care mă vor citi, nu numai, asemeni tuturor, prin fetița mea, deci mai mult, fiindcă familiile se sting și ele, uneori atât de repede încât se justifică pe deplin existența acelor artiști care se lasă devorați de demonul creației și nu mai au timp, sau nu-i mai interesează să se lase ispitiți de perpetuarea ființei lor efemere, posedați de ideea durabilității ei în spirit. Căci cultura e o formă de viață, prin care o colectivitate umană își exprimă forța creatoare. Tatăl meu, fost monteur de avioane, avea, în mod straniu, o aversiune față de cultură și mai ales față de scriitori, al căror statut social actual îl scotea din sărite. „Ce rost au ăștia?“, zicea. Adică ce rost are să acorzi un statut social unor inși a căror activitate nu e strict

necesară? Nu citea nimic, în afară de studii tehnice despre avioane, meseria lui, care de altfel îl pasiona. I-am vorbit într-o zi despre Eminescu, cu o pasiune ca și a lui, și atunci a rânjit cinic: „Ce Eminescu?! Eminescu e mort!“ Vroia să spună că el va asambla avioane în eternitate, ceea ce nu s-a confirmat, fiindcă astăzi assemblează tractoare, sugerând adică o mentalitate foarte curentă, a unei civilizații tehnice, care se putea lipsi fără pagubă de poezi. „Așa ne putem lipsi de multe, i-am răspuns. Ce rămâne din activitatea voastră după ce muriți? O grămadă de fiare. În timp ce Eminescu nu va muri niciodată, când îl citesc simt că e printre noi, aieuea.“ „Ba e mort de-a binelea, îngropat în cimitir.“ Puteam atunci să accept această gândire a lui ca pe ceva straniu, venea parcă din altă planetă și adolescentul din mine o resimțea ca pe un șoc: era o enigmă a acestor timpuri. Simțeam că în alcătuirea intimă a ființei mele exista o lege și în a lui nu, și cum putea trăi fără această lege, sau ce lege îl călăuzea?

Dar, iată-mă atingând, chiar și pe un plan secund, miezul existenței mele și, ca întotdeauna la cei loviți, gândul mi se întoarce înapoi, la vremea inocenței pierdute, când am săvârșit prima infamie...

II

Am fost un adolescent dur și turbulent, dar rău conștient nu i-am făcut pe atunci decât mamei, fiindcă pentru duritatea mea am fost pedepsit (fără să mai spun că violența gândirii îmi era respinsă, nu întotdeauna ușor, e adevărat, dar pătrundea greu în suflete și când pătrundea apărea ura împotriva mea, aversiunea instinctivă de apărare). Fetele mă ocoleau, adică nu se îndrăgosteau de mine, nu știam pe atunci de ce, pentru că nu eram urât, tocmai de aceea, pentru această duritate de care nu eram conștient, iar

Concepție grafică: Dana Popescu, Madalina Pricop

Coperta I: Juan Gris, *Bărbat în cafeana*, 1912

Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PREDA, MARIN

Cel mai iubit dintre pământeni / Marin Preda – pref.: Oana Soare;

fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 7-a –

București: Cartex Serv, 2025

3 vol.

ISBN 978-606-9098-43-1

Vol. 2. – 2025 – ISBN 978-606-9098-45-5

I. Soare, Oana (pref.)

II. Pricop, Lucian (ed.)

821.135.1

MARIN PREDA, *Cel mai iubit dintre pământeni*

© Elena Preda, Nicolae Preda și Alexandru Preda

© Editura Cartex Serv pentru prezenta ediție

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CEL MAI IUBIT DINTRE PĂMÂNTENI

VOLUMUL II

PARTEA A CINCEA

I

Mă trezii fără să fi deschis ochii simțind că am adormit cu capul pe biroul meu cu lumina aprinsă. „Da, gândii, iată, iar am adormit lucrând, nu e bine, trebuie să fac ca Matilda, să mă culc seara la ora nouă și să mă scol la cinci, și până să plec la facultate pot lucra mai odihnit. E chinuitor să te prindă astfel somnul. Precis că am dormit patru, cinci ore în poziția asta.“ Mă întinsei și fui mirat că eram totuși lungit și nu simții atingerea familiară a cristalului de pe birou și a scaunului de sub mine. Deschisei ochii și atunci sării brusc în picioare.

Nu la birou, ci pe o masă ruginită de fier adormisem. Un bec aprins spânzura în tavan. O ușă de metal, niște pereți negri și o ferestruică înaltă, zăbreliță, îmi amintiră că eram prizonier, că fusesem ridicat de-acasă și că fusesem implicat în afacerea Sumanelor negre. Mă uitai la ceas: erau orele patru. Începui să mă plimb. Celula n-avea pat, ci doar această masă de un roșu murdar, pe care mă întinsesem cu paltonul pe mine. Mi-l scosei, mi-era cald, aruncaii și căciula. Mă întinsei iar, îmi trosniră oasele. Da, oasele trosnesc, ele nu știu nimic, fac parte dintr-un întreg căruia i se supun. Tot astfel și noi, spunea Pascal, facem parte dintr-un întreg mai mare și vrem totuși să ne credem unici... acțiune smintită, asemănătoare aceleia, să zicem, a unui picior, care n-ar vrea să mai asculte de corp și ar lua-o razna, ar începe să bâtaie, să se agite, nu fiindcă ar fi bolnav, ci fiindcă ar începe

să creadă că sângele care îl hrănește ar fi numai al lui... Așadar să dărâăm cu gândul această celulă în care n-am ce să caut, și din care trebuie să ies cât mai curând, fiindcă sunt nevinovat, și să practic un exercițiu preventiv care să mă ferească de surprize și să pot accepta ce e mai rău. Deci să accept. Să-mi feresc de uzură forțele sufletești, care nu trebuiesc scoase la luptă: sensibilitatea trebuie reprimată, credințele și convingerile trimise în adâncul sufletului, loviturile fizice pe care le voi primi trebuie să întâlnească un corp inert, mă vor bate să spun ceea ce nu știu (auzise de asta), numai să nu mă deterioreze iremediabil, încolo n-aveau decât! Eu nu eram ca Ion Micu, să văd în ei expresia unei lumi pentru care am luptat și am fost torturat și convingerile mele să nu reziste. Nu erau ai mei. Așadar, ce mi s-ar putea întâmpla?

Mă reșezai pe masa aceea ruginită și închisei ochii. Codul existent în „document“, „ordonanțe“ în loc de „ordine“, nu poate să turbure o ființă normală. În caz contrariu se interpune un alt cod, care ghidează pe cei care m-au adus aici și care mă vor scoate nu pentru a mă trimite acasă, ci în direcții surprinzătoare și necunoscute. În acest sens căpitanul care m-a arestat știe mai multe decât colonelul care a încercat cu mine un interogatoriu zadarnic. După el, după căpitan, trebuia să fiu trimis imediat acolo unde arăta codul, fiindcă o cifră m-a indicat, pe care eu o voi nega oricum. „Ordonanțe“ sau „ordine“ e același lucru, din moment ce teroristul fugit îmi scrisese. Era suficient. Tot ce era mai jos n-avea nici-o însemnătate. Punct! Ar mai rămâne ca orbul căpitan să fie desmințit. Pentru asta voi lupta din toate puterile. Nu sunt nici Buharin, nici Zinoviev sau Kamenev, implicat în lupta pentru putere, s-ar putea să fiu condamnat la un an, la doi, sau la cinci. Nu va dori nimeni să măucidă, nu sunt în mișcare astfel de forțe, nu e război civil, lumea petrece, iese la manifestații, localurile sunt pline, eu însumi am petrecut cu prietenii mei în mod pașnic, aș putea doar muri eu, de disperarea pierderii libertății. Nu simt această disperare. O să scap!... Sunt absolut nevinovat, rudele și părinții mei nu sunt nici Pop, nici Bujoiu, nici Malaxa, foști mari industriași, ci oameni simpli...

Acești domni au fost acuzați că au trimis în Elveția valori stoarse din bunuri naționale, e foarte posibil să fi trimis, e chiar neverosimil să nu fi trimis, oricum, nu gândul meu putea fi solidar cu ei, care, chiar dacă nu erau vinovați de aceste crime, erau vinovați de altele (de pildă, de mizeria materială a muncitorilor care au lucrat în industriile lor), solidari cu un regim nu atât de liberal ca să îngăduie o puternică mișcare sindicală, existentă în lumea civilizată, care să-i împiedice să fie stăpâni absoluți ai efortului uman. Astfel de lucruri se plătesc, mai devreme sau mai târziu, sau poate chiar pe neașteptate, cum s-a întâmplat la noi... Au știut cu abilitate să sugereze oamenilor că sărăcia și chiar mizeria e o stare naturală cu care trebuie să te obișnuiești, deși timpurile se schimbaseră... Au speculat geniul oamenilor simpli de a putea trăi din salarii mici, de a se descurca, numai ei știau cum, de la o lună la alta, veșnic îndatorați și traversând o viață fără speranța unei ușurări de greutatea ei care le apasă umerii. Mai bine plătit, tatăl meu nu se întorcea niciodată mai vesel acasă cu plicul în buzunar. Îl arunca mamei, tăcut și posomorât, și ea totuși știuse chiar din puțin să facă economii și să mă țină în liceu. Asta fiindcă eram unul, dar dacă ar fi fost doi sau trei? Ce-o să zică el acum, tatăl meu, și mai ales mama, mă pomenii întrebându-mă, când or să audă că am fost arestat? Asta oferea lumea nouă părinților și bunicilor noștri? Și îmi amintii de expresiile lor, la manifestația pe care o privisem cu doi ani în urmă de pe trotuar și mă simțisem solidar cu speranța care li se citea pe chipuri, cu ardoarea credinței într-o lume mai bună.

Deodată simții un sentiment de primejdie. Alarmă? Acești securiști nu erau expresia aspirației acelor manifestanți într-o lume mai dreaptă, apăruseră ca o anomalie stranie, ca un virus nociv într-o societate fără experiența revoluțiilor, ci mai mult cu aceea a revoltelor repede reprimată în sânge. Și ce era mai curios erau recrutați chiar dintre ei, dintre oamenii simpli, și se amestecau cu ei prin tramvaie și autobuze, pe stradă, și în restaurante, cu aerul cel mai firesc, cu capelele și uniformele lor cu însemne albastre, ca și când numai lucruri inocente ar fi făcut ei prin acele clădiri cu celule jos în beciuri.

Din nou simți un sentiment de alarmă. Îmi propusesem să-mi retrag sensibilitatea, să nu raționez în fața anomaliei, să-mi păstrez intacte forțele sufletești. Făcui un efort suprem și încetai să mai gândesc. Atunci, în tăcerea celulei, auzii un zgomot ciudat. Mă uitai în jur. Zgomotul se stinse. Dar imediat reapăru. Îmi încordai atenția să-l descopăr. Da, îl descoperii, venea de alături, din umărul meu stâng, și îmi dădui seama că era bătaia propriei mele inimi și nu venea din umăr, ci din ureche. Mă înspăimântai. Inima mă trăda. „Ce-o să fac? mă întrebai. Dacă mă condamnă, n-o să rezist.“ Una e forța gândului și alta a viscerelor. Acolo în mațe, zăcea teama și inima o prelua. Nicio-dată nu-mi bătuse cu o astfel de putere. Bătaia însă nu era nici precipitată, nici dezordonată, și curând pulsația ei înaltă se mai potoli. Înțelesei că, fără să fi știut vreodată (o surpriză greu de suportat), suprimarea libertății mele nu avea urmări în conștiință, ci în instincte, ca la sticleți, care își bagă gheara în gât dacă îi închizi în colivie. Într-adevăr, deși reușii să mă liniștesc în gândurile mele, îmi dădui seama că mă simt rău în ființa mea. Mă ridicai, mă apropiai de ușă și începui să bat în ea cu pumnul. Curând auzii pași rari apropiindu-se. Broasca scrâșni și gardianul intră în celulă. „De ce bați?“ zise. „Vreau apă!“ „Uite-o acolo, n-o vezi, sau ești chior?“ Într-adevăr, jos pe ciment, într-un colț, lângă o căldare, se vedea ceva care semăna cu o cană. „Dar, zic, celulele astea n-au paturi?“ și-i arătai masa de tablă ruginită pe care dormisem. „Or să te mute de-aici, n-am avut alta în noaptea asta.“ Și-mi întoarse spatele și ieși cu o expresie atât de abstrasă, încât ai fi zis că nu vorbise cu un om, ci cu el însuși.

Răul pieri așa cum apăruse și fără să lase urme. Respirai ușurat. Mă uitai la ceas. Era ora cinci. Au fost clipele de care m-am speriat cel mai tare pe care le-am trăit în celule. Dacă nu mă păraseau? Ce s-ar fi ales de mine? Am înțeles atunci de ce se sinucid unii în închisori. Cred că împinși până la paroxism de acest rău mai puternic decât biata conștiință agresionată de revolta generalizată a viscerelor. Răul acela insuportabil nu s-a mai repetat...

II

Drumul spre o închisoare și o noapte petrecută în celulă te îndepărtează de viața anterioară tot atât de mult ca și o călătorie de mii de kilometri. Toți ai mei erau acum departe și mai neverosimilă mi se părea după-amiaza de ieri și mai ales orele petrecute de mine cu Matilda și rudele după plecarea musafirilor. Viitorul meu apropiat nu se turburase, dar acum, în această celulă, mi se lumina, deși raza lui se îndepărta considerabil. Dar anticipez asupra stării mele de spirit. Aceste gânduri și sentimente și mai ales această lumină îndepărtată care era viitorul meu îmi apărură abia după ce, așa cum dorisem și nu sperasem să se întâmple, un ofițer superior, nu știu dacă era general sau chiar *Generalul*, șeful Securității regionale, mă chemă la el la orele opt. Uniforma și galoanele sale puteau fi de general, dar înfățișarea era de plutonier. Poate chiar că asta fusese și fusese înălțat în grad vertiginos? Oricum, ofițerii mei superiori, ca să nu mai vorbesc de general, din școala militară, arătau altfel.

„Ai vrut să vezi un ofițer român, zise el, nici după ce ai fost arestat n-ai renunțat la șovinismul tău? Crezi că noi facem aici discriminări rasiale?“ Relele presimțiri, văzându-i figura și auzindu-i cuvintele, mi se confirmară. „Ați pus în pericol Transilvania cu acțiunile voastre smintite, continuă el ridicând vocea. Și continuați să complotați, primiți și dați ordine de peste hotare, împotriva regimului, în timp ce ocupați posturi în universități, crezând că n-o să fiți demascați“...

Se înfuriase, se făcuse roșu, dar ochii săi orbi, holbați asupra mea îmi făcură în mod straniu impresia că, pentru o clipă, implorau dintr-ai mei, care îl măsurau neclintii și cu aviditate, adevărul

LBRIS

We know
books

MARIN PREDA

**Cel mai iubit
dintre
pământenii**

Volumul III

Ediție stabilită de Alexandru Preda

Prefață de Oana Soare

Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop și Oana Soare

EDITURA CARTEX SERV

Concepție grafică: Dana Popescu, Mădălina Pricop

Coperta I: Louis Marcoussis, *Compoziție*, 1919

Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PREDA, MARIN

Cel mai iubit dintre pământeni / Marin Preda – pref.: Oana Soare;

fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 7-a –

București: Cartex Serv, 2025

3 vol.

ISBN 978-606-9098-43-1

Vol. 3. – 2025 – ISBN 978-606-9098-46-2

I. Soare, Oana (pref.)

II. Pricop, Lucian (ed.)

821.135.1

MARIN PREDA, *Cel mai iubit dintre pământeni*

© Elena Preda, Nicolae Preda și Alexandru Preda

© Editura Cartex Serv pentru prezenta ediție

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CEL MAI IUBIT DINTRE PĂMÂNTENI
VOLUMUL III

PARTEA A OPTA

I

Rămăsei o clipă parcă suspendat, trecând în revistă toate femeile care lucrau cu mine la *Oraca*: niște grășane vorbărețe și simpatice, încă tinere, dar departe de a-mi fi aruncat vreodată una din acele priviri care sugerează disponibilitatea afectivă chiar fără intenție de finalizare într-o aventură sau măcar simplă prietenie colegială, puțină curte, acea multitudine de gesturi și cuvinte care nu au altă menire decât să potențeze afecțiunea fundamentală pe care o avem pentru alții, de care suntem cu adevărat legați și îi iubim... verificări dacă mai plăcem și altora... siguranța că nu ne-a pălit farmecul, seducția... verva care ne-o inspiră această certitudine, pe care o transmitem acasă celor care se simt prea siguri de noi... puțină neliniște, puțină gelozie, pentru a ni se prețui apoi dulcea supunere, abandonul de sub plapumă... Nu citisem în privirile lor nici măcar atât, avem cu cine cocheta, pe tine te cunoaștem, parcă-mi spuneau, și nici nu avem chef s-o facem, să te invităm la petrecerile noastre unde vin inși chiar mai puțin cunoscuți decât tine, și nici nu încerca să ne inviți tu pe noi, fiindcă o să te refuzăm politicos... Una era subalterna mea, alta era calculatoarea, alta (o tinerică frumoasă și balaoacheșă, pesemne țigancă, totdeauna bine îmbrăcată și coafată, stârnind invidia pentru bluzele ei de un colorit care arăta că nu le cumpăra din magazinele noastre, ca și fustele cu croială străină, cismulițele

elegante, jerseurile fine) secretara directorului, un ins totdeauna ursuz, care avea de îndurat gelozia nevestei pentru această secretară cu care cam semăna... dar cine suportă alături de bărbatul ei pe o alta, chiar dacă la birou și chiar dacă știe că îi e credincios?... Credincios, credincios, dar asta nu-l poate împiedica să... Directorul chiar își persecuta subalterna, doar-doar se va găsi cineva să-i spună nevestei că între el și secretară, vezi, nu e nimic... Nu se găsea nimeni și, chiar dacă s-ar fi găsit, nu asta dorea geloasa, ci „s-o dea afară pe târfa aia“... Om corect, șeful nostru făcea să i se audă răcnetele prin ușă când soția îi intra val-vârtej în birou și îi făcea scandal... „...da' ce crezi tu, că asta e instituția mea personală să dau afară pe cineva numai fiindcă ești tu smintită? Dar nu am dreptul, atâta timp cât își vede de treaba ei!“... Secretara însă chiar ținea la el și, dându-și seama că omul n-avea liniște în casă din pricina ei, vruse să plece, cu toate că îi părea rău. „Un șef așa de bun nu găsești oriunde“, dar se vede treaba că omul știa el ceva, în locul ei ar fi venit alta, și numai dacă ar fi fost o babă știrbă istoria n-ar mai fi continuat... „deși... mormăise el furios, am avut odată și o astfel de babă, nu chiar știrbă, dar cică mi-ar fi plăcut de ea că făcea pe mămica cu mine“ și i-a aruncat tava cu sandviciuri și cafele în față, când a văzut-o că intră în birou... Ce nevoie, cică, am eu să mănânc sandviciuri și să beau eu cafea făcută de mâinile acestei... să mănânc și să beau acasă și să nu mă las eu lins pe gât ca un vițel de această vacă răscăcărată... ce, adică, vreau să spun că acasă n-are grijă nimeni de mine și trebuie s-o las pe cotoroața aia să-mi pună unt pe pâine... și o feliuță de șuncă... și o feliuță de roșie... și o cafeluță... și o franzeluță... (și aici directorul își subțiasse vocea și își imita nevasta scos din pepeni). „Îți arăt eu ție, zice, cafeluță. O să-ți fac una de-o să-ți stea în gât, să te frigă cu ea, să te îneci cu caimacul...“ „Așa că nu pleci nicăieri, dacă din pricina asta vrei să pleci“, îi mai spuse el fetei... „Tovarășe director, cică se smiorcăise ea, măcar dacă am fi vinovați de ceva...“ „Ei da, asta ar mai lipsi, se înfuriase el, ia nu mai da aici apă la șoareci și ieși afară... Auzi, măcar dacă... Asta îmi scoate

sufletul și pentru laptele supt de la mama, dar să mai fim și vinovați de ceva... Mi l-a scos, sufletul adică, și mi l-a băgat pe-al ei în loc, și asta m-ar vinde înainte chiar să încerc eu să fiu vinovat de ceva. M-ar pune să-i mărturisesc totul dinainte.“ „Da știu, continuase însă fata să se smiorcăie, e geloasă, și e gelos și prietenul meu cu care o să mă căsătoresc, vine câteodată pe-aici și stă pe capul meu să mă vadă, și după ce vă vede se cară, și ce-mi face pe urmă... De-aia vreau să plec, deși n-aș vrea...“ „Atunci cară-te, ori spune-i individului că dacă îl mai prind pe-aici chem șoferul și îl pun să-l dea afară cu paisprezece lovituri de pompă în cur...“ povestise fata, însă de astă dată pufnind în răs. Noroc că directorul străbătea aproape tot timpul regiunea în căutare de carne... Nu mai știam în ce stadiu se afla istoria...

Cine mai era deci, la noi, femeie? A, da, casieră... Doamna Munteanu... Care doamnă Munteanu?! Plecase... Predase casa și... Mă ridicai, deschisei ușa de alături, unde se afla casieria, și mă uitai îndelung la noua casieră, o figură învăluită în nedefinit, cu trăsături ascunse de părul care îi acoperea curgând pe umeri obrazul... din pricina părului astfel pieptănat, adică mai degrabă nepieptănat, părea să aibă un chip alungit... Stătea la birou și lucra... Venise la noi de vreo două săptămâni, dar luminozitatea lumii în care trăiam după moartea mamei făcea parcă să dispară umbrele când mă uitam în jurul meu și vedeam lucruri și oameni, animale și străzi forfotind de mișcarea neîncetată a vieții... Schimbam cuvinte de serviciu cu noua casieră, dar nu mă uitasem la ea, adică mă uitasem fără s-o văd, sau o văzusem fără să mă uit, vreau să spun că nimic din ea nu-mi atrăsese atenția, nu era nici frumoasă, nici urâtă, nu era nici diformă, nici statuară, mâinile ei, care îmi întindeau pe masă hârtii la control, nu erau nici butucănoase, nici diafane, vocea, nici timbrată, nici șoptită... debitul doar îmi păruse vag excesiv („de ce o fi vorbind asta prea mult?“ gândisem fără să fiu prea sigur că nu mă înșelam). Nu părea nici doamnă, nici domnișoară, oricum, nu purta verighetă, dar asta nu înseamnă că nu fusese divorțată sau nu era văduvă. Silueta ei